

Nr 118.

Av herr **Tjällgren** och herr **Per Andersson**, *angående underlättande genom räntefria lån av lantarbetares m. fl. förvärv av självständiga jordbruk.*

Enligt gällande bestämmelser kan egnahemslån tilldelas endast mindre bemedlade arbetare eller med sådan likställd man eller kvinna, som visserligen ej saknar medel att i någon mån bidra till bildande av eget hem men är i behov av kraftigt bistånd för dess förvärvande. Lägenhets beräknade värde — jorden jämte därå befintliga eller för uppförande avsedda byggnader — får icke överstiga för obebyggd jordbrukslägenhet 15,000 kronor och för bebyggd jordbrukslägenhet 12,000 kronor, fränsett vissa särskilda fall, då värde maxima kunna höjas till resp. 20,000 och 16,000 kronor. Egnahemslånebeloppet får uppgå till högst $\frac{5}{6}$ av jordbrukslägenhets värde. Vad låntagaren måste i annan ordning upplåna eller tillskjuta av egna medel för lägenhetens förvärvande torde alltså röra sig om belopp upp till 2,000 à 4,000 kronor oberäknat att det även erfordras något kapital för att komma sig i gång, särskilt vid relativt stora småbruk för anskaffning av inventarier och djur.

På grund av dessa jämförelsevis betydande krav på begynnelsekapital utestängas många dugliga lantarbetare och med dem likställda (obemedlade hemmansägare-, arrendators- och småbrukaresöner m. fl.) från möjligheten att, åtminstone i något så när unga år, skaffa sig egna jordbruk, ehuru de kunna vara synnerligen väl lämpade härför. Särskilt under de senaste åren, då det blivit alltmera uppenbart, att den industriella verksamhetens möjligheter att suga till sig befolkningsöverskottet eller ens livnära den befolkning den tidigare dragit till sig, äro betydligt mindre, än vad förut ganska allmänt antagits, har nödvändigheten att bereda ökade utkomstmöjligheter inom jordbruket börjat framträda starkare. Enligt vår mening bör varje svensk man, som vill odla svensk jord och som därtill äger nödiga förutsättningar, kunna påräkna statens hjälp till förvärvande av eget jordbruk. Den enskildes brist på medel bör därvid icke få utgöra något oöverstigligt hinder, ty det torde förhålla sig så, att de personliga förutsättningarna i detta fall äro de viktigaste. Allt experimenterande på detta område måste emellertid undvikas och endast sådana vägar beträdas, som med stöd av erfarenheten kunna väntas leda i rätt riktning. Verklighetsfrämmande teoretiserande bör bannlysas och vittsvävande, mer eller mindre romantiskt färgade koloniseringsprojekt, som visat sig draga stora kostnader utan att lämna varaktiga resultat, lämnas åsido till förmån för praktiskt genomförbara planer. Framförallt bör urvalet av de personer, som staten skall förhjälp till

egna jordbruk, göras med stor omsorg, varvid det bör vara självklart, att de som äro uppvuxna vid och redan knutna till jordbruket, lantarbetare och med dem jämförliga, skola ha företräde framför jordsökande ur andra yrken.

Det klokaste torde vara att anknyta till den nuvarande egnahemsverksamheten, vilken bör kunna utvecklas i den omfattning behovet kräver. Då frågan om den statsunderstödda egnahemsverksamheten varit föremål för utredning av 1925 års kolonisationssakkunniga, vars den 14 juli 1927 avgivna betänkande torde komma att föranleda förslag till riksdagen från Kungl. Maj:t, skola vi icke ingå på denna fråga i dess helhet utan inskränka oss till att föreslå en utvidgning av verksamheten i syfte att möjliggöra för obemedlade av här ovan nämnda kategori att med hjälp av egnahemslån skaffa sig egna jordbruk. Det är tydligt att bestämmelsen, att egnahemslåns belopp icke får uppgå till mer än $\frac{5}{6}$ av den förvärvade lägenhetens värde, i stor utsträckning försvårar eller omöjliggör dylikt förvärv även för sådana obemedlade och mindre bemedlade, som skulle vara väl skickade att handhava ett eget jordbruk. Det torde också vara möjligt, att samma bestämmelse tenderar till att i en omfattning, som icke är önskvärd, minska storleken av de förvärvade jordbruken. Under åren 1923—1926 ha de genomsnittliga lånebeloppen endast uppgått till 5,000 à 5,500 kronor för jordbrukslägenheter, ehuru, såsom 1925 års kolonisationssakkunniga anmärka, en märkbar stegring framträtt för de senare åren. Om egnahemsverksamheten skall kunna fullt motsvara sitt ändamål, böra jordbrukslägenheterna vara tillräckligt stora — efter de olika landsdelarnas förhållanden — att kunna föda odlaren och hans familj. I Norrland och andra skogrika delar av landet böra de dessutom vara försedda med tillräcklig skog. De nyss nämnda genomsnittliga lånebeloppen synas oss tyda på att de nybildade jordbruken i allmänhet äro för knappt tilltagna.

Den stora vikt för landet i dess helhet egnahemsverksamheten för närvarande har och som av allt att döma under lång tid framåt icke kommer att minskas, gör det berättigat att ställa särskilda krav på staten för dess utvidgande i så stor utsträckning, som kan vara av nöden. Vi syfta därvid närmast på möjligheten att genom räntefria lån av statsmedel öka utsikterna för obemedlade lantarbetare och likställda att egnahemslånevägen skaffa sig självständiga jordbruk. Om maximum för dylikt lån sattes till $\frac{1}{6}$ av värdet å den till förvärv föreslagna lägenheten eller det belopp, som icke täckes genom beviljat egnahemslån, vore möjlighet öppnad även för dugande sökande utan avsevärda egna resurser att bliva självständiga jordbrukare. Amortering av dylikt lån borde ej börja, förrän amorteringsdelen av egnahemslånet till fullo guldits.

Utförandet av de villkor, som böra uppställas för dylikt räntefritt låns erhållande, liksom även storleken av detsamma — en maximigräns av förslagsvis 2,000 kronor kunde av statsfinansiella skäl vara att tillråda — kunna vi icke inlåta oss på. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att låta utreda frågan och därefter för riksdagen framlägga förslag. Sannolikt kommer det att

vid utdelande av lånen yppa sig svårigheter att skilja mellan mindre bemedlade och obemedlade kvalificerade sökande. För att undvika mer eller mindre godtyckliga avgöranden kunde lämpligen en bestämmelse införas, att den som en viss längre tid varit anställd som jordbruksarbetare därvid skulle ha företräde. Antalet årligen utdelade räntefria lån bör vara så stort, att ändamålet verkligen uppnås, nämligen att för lantarbetare och likställda, som äro därtill villiga och lämpade, öppna möjlighet att övergå till självständig verksamhet samt beredande av ökade utkomstmöjligheter inom landet. I den mån bildandet av dessa nya jordbruk föranleder nyodling eller intensifiering av driften på förut odlad jord ökas ju försörjningsmöjligheterna.

Att en kraftig utveckling av den nuvarande egnahemsverksamheten blir nödvändig för att fylla det behov av jordbruksnybildning, som skulle bli följden av här skisserade riktlinjers förverkligande, är givet, men då det torde bli tillfälle att i annat sammanhang taga ställning till denna sida av frågan, skola vi icke för närvarande ingå härpå.

Med stöd av det anförda få vi hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående möjligheten att genom räntefria lån till högst $\frac{1}{6}$ av värdet å den till förvärv föreslagna egnahemslägenheten underlätta obemedlade lantarbetares, hemmansägare-, arrendators- och småbrukaresöners förvärv av självständiga jordbruk.

Stockholm den 20 januari 1928.

L. Tjällgren.

Per Andersson.
